

עטרת זהב

פרקי הגות ומחשבה בפרשה

♦ הרב אהרן רביצ'ר ♦

הנפש שלנו כמהה להביע את הגשמתנו ולהצליח, הרוח גם כן חפצה לקדם ולפעול בכל העוצמה לפריצת דרך, אבל כולנו יודעים ומרגישים שיש לנו עצימות ביניים. אנו נמצאים בפחד מתמיד מכשלונות ואנו חוסרים והדאות. באופן טבעי אנו כולנו כל הזמן נלחמים להתקדם מכאבים.

אילו התחמקנו מכאב עמוק אנו פנמיים בשנה, לא היתה בה שום בעיה. אבל אצל רובנו הוא הרגל על בסיס קבוע. אנו מסתתרים מאחורי קיר בלתי נראה, ואינו מעזים לצאת החוצה, כי מאחורי הקיר שוכן כאב. המרחב הבטוח הזה נקרא 'איזור הנוחות' לרובנו איזור הנוחות אינו מקום פיזי (למרות שיש גם כאב) אלא זה אצלנו דרך חיים של הימנעות מכל דבר שעלול להסב לנו כאב. והאבסורד הוא שאנו לא רק מסתפקים במדינה מכאב, אלא אנו מתעקשים להתחיל את הכאב בתענוג.

לא חשוב ממה מורכב איזור הנוחות שלנו (אצל כל אחד זה שונה) בכל מקרה אנו משלמים עליה מחיר כבד. אנו מספקים מטרות ואינסופיות, אבל כן כרוכות בכאב. אם אינו יכולים לסבול כאב או מרידות זה אומר שלא נוכל לחיות את החיים בהגשמתם. ואין שום אופטיציית התפתחות בלי כלות בהתחלה כאב.

דוגמאות לא חסרות אבל ניגע בשתיים מהם. אם אתם ביניים ונומנים מהיחשפות יתר לחברות אתכם, סבירות לא החינניות והתועלות של תחושת ההשתייכות לקהילה תומכת. אם אתם יצירתיים אך מנגד אינכם מסוגלים לקבל ביקורת, אתם נמנעים מהצגת או מירת רעיונכם לשוק המסחרי. אם יש בככם כושר מנהיגות אבל אתם תעדיפו את איזור הנוחות וחלילה לא להתעמת עם איש שזה מישו שגורש את המלאכה, שלא תתפלאו למה אנשים לא ילכו אחריכם. המסקנה: איזור הנוחות אמור להגן עלינו, אבל למעשה הוא גם מצמצם לנו את מרחב ההתפתחות.

ככלל: פתרון בעיה יוצרת בעיה חלופית שפתורש

פתרון וכך הוא בבריחה מכאב, אולם החלופה קשה יותר והוא הדיקת בעיה היעילות ממה שיצרת בעיה גדולה מזו שנצטרך להתמודד איתה בכוחות גדולים יותר.

כשאנו פותרים בעיה/כאב יש לנו הקלה ורווחה שמסבה לנו עונג מסוים, למרות שאחרי תבוא כאב מבטיחה חדשה, לעומת זאת גם התעלות מבטיחה מסיבה לנו כאב אך היא כסילה כל עוד היא קיימת מתחת לרדאר, אבל כשהיא צפה ועולה בגלל חוסר טיפול, היא כואבת לנו הרבה יותר. והכי גרוע הוא הכאב הנלווה שאנו לא מסוגלים לסלוח לעצמנו, על המחיר שאנו משלמים על הדחיה מכאב מדומה או מרשלנות ועל גרמה לנו לעצום עיניים ולטמון את הראש בחול כמו בני יענה ובמו ידינו העצמנו אותה.

אי לכך כשאנו חווים קושי ומפחדים מהכאב שמתלווה אליו, עלינו לבחור להתאהב בה כפי שהסברנו שזוהי הדרך שסיפק לנו את הפתרון הטוב ביותר ואת הרווחה הכל כך חשובה לנפשנו.

עלנו לדעת. מה שנתן לנו את הכח לשאת את הכאב הוא תחושת 'תכלית', אנשים החיים בתודעת תכלית כל מה שהם עושים בחוה-גם אם זה כואב ומר, עבוקם הוא בעל משמעות ועידיתביתם למה שהם רוצים, וממילא זה נותן את הכח לדלג על הכאב מתוך הראיה של העונג העתידי. ואילו האדם הנמנע הוא זה שמחפש שפוק מיידי אינו לוקח אחריות על עתידו. זוהי מלחמת עמלק שעלינו לזכור ולמחותה 'אשר קרן בדרך', לא מקובל עליו יותר על הנאות העוה"ז במחיר העדפת העמל שיש בדרך לעוה"ב, הוא דוחק בנו להנאות עוה"ב ולוותר על העמל שבדרך.

עצה טובה לסיום: תחושת התכלית אינה רק תוצאה של חשיבה, אלא תוצאה של נקיטת פעולה המובילה אותנו לעבר העתידי. וכשהוא קורה, אנו מפעילים כח עוצמתי יותר - מאשר הרצון להימנע מהכאב. המסקנה הוא: לרצות את הכאב, לא

לנסות לברוח מזה, להתאחד עם התוצאה הסופית העתידית, וכשאלו תופנה המטרה יהיה בכוחנו להתעלות בניסיה להצלחה.

ואתה תצווה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית כך תחיה למאור להעלות נר תמיד.

הנה לכאורה קשה א. ציוונו זה מן הראוי היה שימסר לבני הכהנים שהם היו אחראים לטהרת השמן והטבת הנרות, מה כל ההוראה הזאת קשורה לבני ישראל?

איתא בתנחומא (פרשתנו אות ה') ואתה תצווה זה שאמר הכתוב (שיר השירים א ט"ו) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים... אמר להם הקב"ה דוגמא שלך ומה ליונה... כיצד כשהיה נח בתביה כתיב שם (בראשית ח-י) וישלח את העורב וכו' ותבוא אליו היונה לנת ערב והנה עלה זית טרף ביה, וידע נח כי קלו המים מעל הארץ. אמר הקב"ה מה היונה הביאה איתך שמן זית והדליק לפני את הנר שנאמר ואתה תצווה ויקחו אליך וגו'.

וקושיא: ב. מה הפשט 'מה היונה הביאה אורה לעולם' על איזה אור מדובר? ג. מה הקשר בין היונה לשמן זית?

הנה רש"י שם פירש, עלה זית בפיה שהמילה 'בפיה' כוונתו באמירה שלה 'אמרה היונה - יהיו מזונותי מרוים כזית ביד הקב"ה ולא מתוקים ביד בשר ודם'

איתא בגמ' (סנהדרין צט ע"ב) אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא שנאמר (איוב, יז) כי אדם לעמל יולד אינו יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל המלאכה נברא כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו היו אומר לעמל פה נברא, ועדיין אינו יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר (יהושע א, נ) לא מוש ספר התורה הזה מפיו היו אומר לעמל תורה נברא, והיינו דאמר רבא כולוה גופי דרופתקי ניהו טובי

להתאהב במרירות סוספה מתיקות.

לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא, [דרופתקי - טרחוני כלומר כל הגופין לעמל נבראו טוביה לדוכי - אשוי למי שזכה והיה עמלו וטרוה בתורה]. דברי הגמ' צריכין ביאור מדוע באמת נברא האדם לעמל?

לא נחתם גזר דינם של דור המבול אלא על הגזל ועל שהיו שטופים בעריות. שניהם מסמלים את המציאות של האדם החפץ בתענוגות מבלי לעמול עליו, ולכן היו שטופים ביזמה ונהנו מן הגזל. בתיבת נח נהנתה היונה מאוכל חנים על ידי נח ומשפחתו ולא חסר לה דבר, עם כל זה כשיצאה מהתיבה פגשה עולם חדש טהור ומתוק, והבינה שטוב לה לאכול ממה שצריכה לעמול באיסוף האוכל לבדה בידי הקב"ה על ידי שמדדה עצמה מאדן חלון אחד למשנה מאשר ליהנות מלחם חסד של נח וכו"ב. ששל זה מרמז הזית והעלה שהם מריים, אבל מהמרירות הזה יוצא הדבר הכי יקר שהוא השמן זית.

מהמעלה זית ודברי היונה גם יחדהין נח כי קלו המים ומעכשיו הגיע עת התיקון לעולם חדש, לעולם של עמל והרצון להיות חלק בעמל הזה ועל זה עשה נח המחרשה שהוא כלי מקל על העמל, בכך דמתה כנסת ישראל ליונה שאינה חפצים ליהנות חנים מעולם האב ללא עמל

בעולם הזה. [הנקרא הנמא דכיסופא] ולכן אמרו אשוי מי שעמלו בתורה, כי עמל הוא כורח המציאות בעולמנו, ואשריו לו שהעמל הוא בתורה ולפחות מכין עצמו לעולם האב כראוי וכיאות. למתנה מתוך כל להנאות מהקשין א. זהו סיבת אמירת פרשת ויקחו אליך שמן זית לכל ישראל, כי חללי פה האמור עמל החיים ועמל התורה הוא נחלת כלל. ב. האורח הזאת הביאה היונה בפיה שחלת לחבק ולאחוב את העמל שהוא הטוב עבורנו. ג. זה גם הקשר בין השמן זית ליונה, ששניהם מסמלים רצון לעמל והתקיימה שבוך מביאים לשמן זית כך להעלות נר תמיד. כן יעורנו ה'.

עטרת פז

מחשבת המוסר

♦ הרב יצחק רייך ♦

שושנת יעקב

הרמב"ם [במנין המצוות בסוף דבריו] כאשר הוא מתיחס למצוות דרבנן הוא כותב כדלהלן ד"ו: "שהבנינים עם ב"ד תיקנו וצונו לקרות את המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהללו. וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוהינו בכל קראינו אליו".

הדבר הראשון שרואים ברמב"ם הוא, שקוראים את המגילה כדי לברכו ולהללו היינו מש"כ בגמרא מדוע לא אומרים הלל בפורים? "קרייתא זו הלילא". והדבר הנוסף שאומר הרמב"ם "וכדי להודיע שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול" כשהיתה גזירה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים בכל מדינות המלך אחרושו ונחתום בטבעת המלך, מה עשו היהודים? צמו והתפללו, מרדכי לקח עשרים וארבע אלף תשב"ד למד איתם הלכות קמיצה וכך חזרו בתשובה לא יעש"ת. תפילות ענתה ונושעו. אומר הרב מבריסק היינו מה שכתבו פניו"ש שושנת יעקב". להודיע שכל קוויץ לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך. זו הבטחת התורה כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים בכל קראינו. ובדגש שזו הסיבה לתקנת הפורים לדורות לדברי הרמב"ם למדו אותנו [מלבד השבח וההלל] שהבטחת התורה אמת והיא נכונה לכל דור ודור.

בשם הגר"א מובא כי לאחר הוודע הגזירה הנוראה של המן, "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים" היו בייאוש גמור ולא יאישו קתוה הלצלה, עקב זאת נחלשו במידת הבטחון. אולם ה' נתן להם פתח לתקוה לחזקם. כאשר "נדרה שנת המלך" מיד באותו הפרק, ומרדכי עלה בגבדי מלכות על סוס שרכב בו המלך והמן קרא לפניו ככה יעשה לאיש וכי ומיד למחרת אחרי המשתה השני, תלו את המן. כאן נפתח להם התקוה להצלה. וכשהתחזקו שכל בבטחון בהש"ת, ומנשבה הישועה, יצאו האגרות השניות עד להצלה הגמורה ביג' אדר במלחמה. וכך אומרים בפיוט "שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי, תכלת מרדכי יצאק, נתנה להם את התקוה והבטחון הגמור ובזכות זה נגאלו. להודיע שכל קוויץ לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך.

ויבהלך רעיוןך מידי זכרן חרדת רבן יוחנן בן זכאי.

בהפטר של פ' זכור. "השמוע" החזק ביותר. שאול אומר "הקיימות את דבר השם" ושמואל עונה "מאסת את דבר השם". שאול המלך "משכמו ומעלה" נביא משוח לה, אין לנו שום תפיסה בגדלותו של האיש, והוא אומר "הקיימות את דבר ה'" הוא לא מרמה את הנביא ולא את עצמו ח"ו. והנביא עונה לו ההפך הגמור במלא החומרא "מאסת את דבר השם" היינו חרדת רבי"ז שבעת שפטרנו

לעטר פתורא

לרושים נאים לפי שבת השבו

♦ הרב נדב כנד ♦

ומחר אעשה כדבר המלך

איתא בספרי דאגדתא אסתר (בזכר נוסח ב' פרשה ה') מה ראתה אסתר לומר "ומחר אעשה כדבר המלך", אלא שכל זרעו על עמל למודיעם הם ליפול במחר, וכן הוא אומר "ומחר אעשה כדבר המלך", וכן בשאול "כעת מחר אשלח לך איש וגו'", וזו וכן אומר אעשה כדבר המלך, מחר הוא שאעשה כדבר המלך. ויש אומרים שלא היתה שומעת לו, ואותה שעה אמרה לו אני עושה למחר קולונו של מלך, לכן נאמר ומחר אעשה כדבר המלך. ודהינו דנח' התנאים האם המילה 'מחר' היא חלק מסיבת מפתלת של עמלק או הוא 'מחר' אינו אלא דבר צדדי. ונראה דהוא תליא במח' התנאים (יומא נב) ד"ר' המודעי ואיסי בן יהודה לגבי מילת 'מחר' בדברי הכתוב - "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלוקים בידך", ד"ר' המודעי ס"ל דמילת 'מחר' חודרת על המשך הפס', וז"ל על תפילת משה (וכן מבורא מדברי רש"י ע"ת שם) ואילו איסי בן יהודה ס"ל דהוא מהמחש מוקראות שאין להם הכרע, ודהינו דמילת מחר יכולה להתפרש על תחילת הפס', דאמר משה ליהושע "צא והלחם בעמלק מחר", ודהינו שמחר הוא סיבה למלחמה ומפתלת עמלק.

והנה צ"ע שהרי ידוע דכל כוחו של עמלק מגיע ממה שהיו ישראל עייפים ועצלים, כמ"ש "ואתה עייר ויגע", ודהינו שמכח העייפות היתה עצלות בישראל ולכן יכל לשלוט בהם עמלק. וכן מתבאר מדברי הגמ' מגילה יא. "ובי אלעזר פתח לה פתחא לאה פרשתא מהבא בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלך הבית כשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונוא של הקדוש ברוך הוא מן וכו'", וי"ל דלזה רמז חז"ל בגמ' שבת פח. "ויתיצבו בתחתית החר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את החר כניגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודיעא רבה לאורייתא. אמר רבא אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחרושו דכתבי קימו וקבלו היהודים קיימו מה שביבולו כנור", דהינו דאמר הקב"ה דאם לא תקבלו התורה עתה מתמת עייפות ועצלות ותדחו את קבלת התורה לזמן אחר, אזי שם' דהינו הדחיה לזמן אחר תנביל לקבורתכם בזמן אחרושו, שידוע הרי שדרך העצל לדחות דברים למחר. וזה מה שאמר ר"א שלא עסקו בתורה מתוך עצלות, ואם שלא היו מתגברים על אותה עצלות בעמל דרבי סיני אז לא היה בהם הכח בימי אחרושו להתגבר על אותה עצלות ולהגיע לדורת קיימות וקבלו". וא"כ צ"ע למה דוקא 'מחר' היא סיבת מפתלת עמלק והרי חזינו דדוקא הדחיה למחר היא השליטה והנתנה תוקף לעמלק.

וי"ל דהנה יש שתי בחינות ב'מחר', דיש מחר שבא במקום היום, דהינו דבר שהיה צריך להיות היום ונדחה למחר מחמת עייפות ובלתי כדומה, אז בעצם ה'מחר' אינו אלא תחליף להיום, אמנם יש 'מחר' שהוא קביעת זמן, ודהינו שיומן הראוי הוא מחר בדוקא ולא היום. והנה כל כוחו של עמלק הוא רק בחינה הראשונה, שאם דוחים את הדבר מהיום למחר ממילא יש פרוצה שבה יכול עמלק לשלוט, אמנם אם קובעו את מלחם כחזמן הנכון הראוי בזה לא יכול לשלוט עמלק. והשערה דבר, שהדוחה הזמן למחר מתוך עצלות, ואם מוכן לבין עמל להודות שהוא עצלן וממילא מציא לעצמו כל מיני סיבות לא אמיתיות למה באמת ראוי הדבר להיות מחר כחזמן הנכון, נמצא שה'מחר' אינו אלא 'היום' בתענוג ותחפופות, ממילא יש בכח העמלק השולטים בכח הכישרון שלטון באותו הזמן, שמחות הכישרון היא לתענוג במציאות, וא"כ הרי שזה הזמן מוכשר לכך, אמנם אם הטעם 'למחר' הוא אמיתי י"ל דהוא מתיש כח עמלק, דכל דבר שמגיע מתוך מחשבה ותכנון אין בכך עמלק שלטון, ולכן קבעה אסתר זמן של 'מחר' מתוך תכנון ומחשבה, וממילא היתה זו מפתלת עמלק, ואולי זו בקשת אסתר 'קבעוני לדורות' דהינו שלא תהיה שמחה אלא מתוך תכנון, וכן י"ל דזה שטעם המנהג להתחפש, דברגע שהוא מתורגמנה מנחג ממילא הוא בתכנון ואין כח עמלק בו, ואולי זה שורש הטעם של 'עד דלא ידע', דהשכרות מהותה תענוג החושים וממילא יש כח לעמלק בה, אמנם כאשר ההלכה אומרת כן, הרי שהיא בתכנון, וממילא מתשת כח עמלק.

עטרת המקרא

באורים בפרשה בדרך הפשט

♦ הרב מנחם כץ ♦

המברך שהחינו בי"ד האם חוזר ומברך בט"ו

[א] בסי' תרצ"ב נחלקו המחבר והרמ"א אם מברכים שהחינו בקריאת מגילה דיום. סברת הרמ"א דעיקר זמנה היא ביום (עי' תוס' ד). ובעת המחבר כתב הגר"א, דכיון שבירך בלילה יצא, דלא גרע מאם בירך אסוכה ולולב בשעת עשייה, ויש לעי', שהרי כתב המג"א (הרמ"א), דשופר ומגילה שעושין לכמה שנים אינו מברך שהחינו על עשייתו, וצ"ל הדבא שאני שמברך על הקריאה בעצמה. ובאופ"א קצת י"ל, דהא דאין מברכין על עשיית מגילה, הוא משום דהמצוה אינה המגילה כ"א קריאתה, ואין השופר המצוה כ"א קולו, וכדקיי"ל שופר ומגילה גזולים כשרים, ולכן בשעת עשייה עדיין אין שום שייכות למצוה. משא"כ הכא דבירך שהחינו על קריאת המגילה, כבר נפגש עם מצות מגילה, ולא אכפ"ל דבכ"א לא אתי חיובא דיום. ובעת הרמ"א צ"ל דחיוב דיום הוא חיוב אח (זה מדברי קבלה וזה מדברי סופרים). ומעתה מסתבר דמי שנתחייב גם בי"ד וגם בט"ו, ובירך שהחינו בי"ד, אינו חוזר ומברך בט"ו, דבכה"ג

עטרת ודיבון

תחקירים בפרשת השבוע

♦ הרב נתנאל קצוברג ♦

בע"ה נעסוק השבוע בכמה דקדוקים בקריאת המגילה.

בפסוק ויהי כאמרו אליו יום ויום ולא שמע אליהם ישנו קרי וכתבי. הכתיב באמרו והקרי הוא כאמרו. ודבר זה מובאר במסורה בתחילת ספר הושע שם מונה המסורה י"א מילים בתנ"ך שנתכות בבית ונקראות בכ"ף וזו אחת מהן, ובמנחת שי הביא ע"ז מדרש נפלא. באמרו כתיב כאמרו קרי. אמר המן למרדכי, למה אינך כורע ומשתחוה לי, וכי אהה גדול מיעקב זקנך שהשתחוה הוא וביתו לעשו זקני כ"ב השתחויות, ארבע נשיו ואחד עשר ילדיו השתחוה לכל אחת מהן הרי ט"ו, והוא בעל פעמים הרי כ"ב. וזהו באמרו בבית. כאמרו בכ"ף. השיב מרדכי, בנימין זקני לא נולד בעת ההיא ולא השתחוה.

ובספר הנפלא עלי תמר (מגן אור"י יס"ח תמר זצ"ל) על הירושלמי כתב וז"ל, אכן נודעת מאת המופלא טופר מובהק רבי עזרא קרח"נ מפה, שבתימן הספרים חלוקים במלא זה. שיש שכתוב בהם באמרו ויש שכתוב בהם כאמרו. ובהתאם לזה, יש שקורין בציוור באמרו ויש כאמרו. אולם הרוכ כתוב במגילות שלהם באמרו וקורין כאמרו. ושמעתי שאף בביהמ"ש של עולי עדן שקראו לפי קבלתם באמרו. באופן, כפי ספר יתימן אלו אין קרי וכתבי אלא שהספרים חלוקים בזה, כמו במלה לפנייה בפניהם להרג ולהרג. א"כ נראה שאף לפי הספרים שלנו שכתבי באמרו וקורין כאמרו, מ"מ בדיעבד אם קרא באמרו אינו חוזר, שהרי יש שאפילו במלות שהלשון והענין משתנים אינו חוזר, וא"כ יש לסמוך במלה זו בדיעבד על ספרי וקבלת יתימן שאין כאן קרי וכתבי אלא שהספרים חלוקים בזה. ומביא ראיה נפלאה לכך שישנה מסורת לפיה הקרי והכתיב שווים, שהרי התרגום בדרך כלל מתרגם ע"פ הקריאה ולא ע"פ הכתיבה, וכאן מתרגם והוא במלולותו ע"פ הכתיב. ובאמת בתרגום שני מתרגם והוא כד הון אמרין שזהו כפי הקריאה שלנו. ואחר כך נודמן לידי ספר דבר יום הנוסחאות באמרו כאמרו, וסייעתא גדולה למנהג זה מה"ל.

כתב בספר עמק יהושע אחרון בקונטרס עלה לתרופה שבסוף הספר אות מ"ז, בקריאת המגילה בפסוק להיות כל איש שרר בביתו, רוב העולם אמורים שגין שמאלית. והוא טעות וצ"ל שגין ימנית. וכן איתא בפירושי במסורה, וכן קרא הה"ק רשכבה"ג רבינו שלום מבעלזא צוק"ל. והפירוש מלשון משגיח. כמו אשורנו ולא קרוב. ומי שירצה שלא לבטל המנהג יקרא ב' פעמים פעם אחת כפי המסורה ופעם אחת כפי המנהג. וכן כתב גם בספר דרכי חיים ושלוש כן היה מנהגו של המנהג אלעזר ממונקאטש לקראו ב' פעמים על כל המנהג כיום בק"ק בעלזא. ובאמת בדבריהם נראה בספרי הדפוס הקדמונים שנדפסו בונציה שנת רע"ח ורפ"ד שהשי"ן היא שי"ן שמאלית.

אמנם במנחת שי לא נזכר כלל נוסחה כזאת וגם כל המפרשים פירשו מלשון שררה. ומה שכתב בספר עמק יהושע שכן הוא במסורה, והוא לכאורה טעות. דבמנחת שי נכתב ל' כתיב שי"ן והכוונה בזה היא, שאין עוד מילה שנקראת כך וכתובה בשי"ן דשאר המילים שבמקרא שנקראות סודר נכתבות בסמ"ך ולא בשי"ן.

כתב במנהגי החת"ס וז"ל והקפיד בקריאת המגילה לקרא את הפסוק באתר נתן מלך שני פעמים: בפעם הראשון להרג בלא ואו החיבור, ובפעם השני ולהרג. וכן הפסוק נקלה היהודים בעריהם; לקרא בפעם הראשון ואיש לא עמד בפניהם ובפעם השני לפנייהם. ובשו"ת שבט סופר או"ח סי' כז כתוב יתר על כן, וז"ל שם גם נהג אמו"ז וצ"ל [החת"ס וצ"ל] בבית מדרשו לקרות שני פעמים הפסוקים אשר נתן וכו' להשמיד להרוג ולאבד, כי נכתב להרג בלא ו"ו החיבור, ובמגילה שלו נכתב ב"ו השיטות ו"ו החיבור, וקורין עוד הפעם ולהרג. וכן בפסוק נקלה היהודים וכו', ואיש לא עמד לפנייהם תלויה ג"כ ב"ו השיטות ב', לקרות עוד הפעם כל הפסוק בפניהם, והכל ע"פ המסורה שנדפס ג"כ בחומשים. ולא צוה לנהוג כן בשאר בתי כנסיות, כי לא רצה לשתות ממנהגו של עולם. עכ"ל.

והנה במנחת שי הכריע לגבי ולהרג דיש לכתוב עם ו"ו ולגבי לפנייהם הכריע לכתוב בלמ"ד. ובמנחת רב הכריע לכתוב להרג בלי ו' וכן כתב בקסת הסופר שהמנהג הוא לכתוב בלי ו"ו. אמנם כתב המנהג בזה, שהם שכאורה היה מן הראוי לנהוג כהמנהג שי אלא שקשה לשנות המנהג בזה.

כתב בספר בית יהודה (לרבי יהודה יעקב זצ"ל מרבני אלניץ לפני יותר ממאתים שנה) נהגו בהארצות האלו לקרות המגילה בלא טעמים. והיה ק"ל דמאי שנא מס"ת. והן אמת בדדיעבד ודאי יצאו י"ח, דהא אפי' בס"ת איתא בדין סי' קמ"ב דאין מוזיזין הקורא אלא בשגושי שמשמנה על ידי זה הענין וכו' אלא לכתחלה למה נהגו כן. וראיתי אחרי זה להר"ן וז"ל בפ"ב דמגילת דבנת דכיון שנקראת אגרת היקילו בה כו', ונ"ל בדברים שהם חוץ לגופה כגון קריאה שלה שדינה כדיון אגרת. וזהו ששינוי הקורא את המגילה עומד ויושב יצא משא"כ בתורה. ומכאן נראה שהקורא פושט כאגרת עומד הגאונים כו' ע"כ, וזו הנוה"ל, למלנו הירושלמי נפלא דכן הוא המנהג בדווקא לקרא את המגילה בלי טעמים כי נקראה אגרת. ויסוד הדברים כבר מובאר באחרות חיים (הרא"ה מילניץ), ומנהג להיות פושט וקורא כאגרת, וכן המנהג משום דנקראת אגרת. ומפני זה קורין אותה בלא טעמים ובלא הפסקת הפסוקים ועומד ויושב וכ"כ הריטב"א מגילה יט. ומלשונות הראשונים משמע שגם לא מפסיקים כלל בין פסוק לפסוק, ובספר הפרדס (מביא מדרשו שלרשי"י) כתוב, אמר ר"י יודוח בן רבינו יצחק נ"ע כך היה מנהגו של אבי, לאחר שיצא מביט הכנסת היה קורא בספר את המגילה, ולא היה מסיים בסיום הפסוק אלא מתחיל אחר ומתין. וראיה לדבר, חמש מאות איש ואת ויתא עשרת.

עטרת הפסוקים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

♦ הרב אברהם יצחק כהן ♦

ליקוטי רמזי הפלאות לחג הפורים

מעט מזער מאוצר הבלום שהניח אחריו ברכה בכתבים רבינו מהר"א וצ"ל ומופיע כאן לראשונה

הוגרול שלנו, וכדברי המדרש [שיובא להלן] שאמר הקדוש ברוך הוא להמן 'אתה הוא גורלן של בני'. וכל הנס נעשה על ידי שם א-להים העולה לנ"ו, שרצה המן להגביר הדינים על ישראל על ידי זה השם, ונעשה הנס לישראל בהמתקת שם א-להים על ידי חילוף האותיות כנ"ל. וזהו 'לפורנו' פור-לנו' שהפור' נפל על המן על ידי ההמתקה לשם א-להים העולה לנ"ו כנ"ל

והנה איתא בפסיקתא דרב כהנא (פסקא ג אות א) ובלקוט שמעוני (שמות פרק ג) בפסוק 'יחלש יהושע', אשר יהושע כל נון הטיל גורלות - הנקראים 'חלשים' - על עמלק, ועל ידי זה לקו בני עשו אז במלחמת עמלק, והמשיכו ללקות גם בימי המן, עיי"ש. וזהו 'הוא הגורל לפני המן', כי גורל' (עם המלל) עולה מעל"ק, ואז בזמן עמלק עוד 'לפני המן', כבר הקדים הקדוש ברוך הוא רפואה למכה, שילקו בני עשו על ידי הגורלות שהטיל יהושע עליהם, ועל כן גם בימי המן נתתה הגורל ונפל על המן עצמו. ולא על בני ישראל, כדאיתא בליקוט שמעוני (ספרא פרק ג רמז תתקנ"ג) שאמר הקדוש ברוך הוא להמן אתה הוא גורלן של בני. וכעת יובן היטב מדוע נקרא החת הזה על שם הפור דייקא, כי כל עצם מפלת המן הרשע, היתה על ידי הגורל שחשב להפיל על ישראל, ובזיק מצרה נחלץ ויבוא רשע תחתיו.

בפסוק (ויג' ו) ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך.

נראה לרמז על דרך הנוסח שאומרים בפיוט ונתנה תוקף 'משול כחוס הנשבר', כי משול ו"ת מ"ה שאלתך וינתן לך, ותיבות חרט נשבר בגימטריא משתה היין. רומז שכשמתפלל האדם להקדוש ברוך הוא בלב נשבר ונדכה, אזי הקדוש ברוך הוא ממלא תיכף כל בקשתו ומשאלתו. וזהו 'ויאמר המלך לאסתר במשתה היין' מה שאלתך וינתן לך.

גם נרמז בפסוק זה, שעל ידי שהאדם מרחם על הבריות ונותן מתנות לאביונים גם לעניים שאינם הגונים, בבחינת כל הפושט יד ונותנים לו, על ידי זה הוא מעורר מדת הרחמים למעלה, שהקדוש ברוך הוא מרחם עליו וחונן אותו מאוצר מתנת תום, אף על פי שאינו כדאי והגון, וממלא כל משאלותיו. ותראה רמז לזה, כי התיבות ויאמר המלך לאסתר (עם י"ד אותיות) בגימטריא כל הפושט יד ונותנים לו (עם המלל).

גם מתנות לאביונים (עם י"ג אותיות) בגימטריא ויאמר המלך לאסתר (עם י"ד אותיות והמלל). והיינו שמלך מלכי המלכים אומר 'מה שאלתך וינתן לך' שבפורים בעת הסעודה ומשתה היין, האמן מוכשר ומסוגל לעורר רחמים העליונים על ידי בחינת כל הפושט יד ונותנים לו כנ"ל. וזה נרמז בפסוק (שפיטת יו"ט) 'שלוש שלום לרחוק ולקרוב אמר ד' ורפתאין', היינו שהקדוש ברוך הוא אומר לכל האנשים גם להקרובים אליו וגם לרחוקים, 'שלוש שלום', שהוא ר"ת מ"ה שאלתך וינתן לך, ומרפא הקדוש ברוך הוא את האדם בכל העינים, כל זה על ידי שהאדם מרחם על כל פושטי ידיו והענינים כבורים כנ"ל.

בפסוק (ספרא טו ט) על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור וכו'.

הנה צריך להתבונן מה זה הענין לקראו את מי החג על שם הפור, ביותר יותמה על דרך משל, כאשר איש יהודי הולך בדרך, ולפתע פתאום קופץ לנגדו לטטים מזויין וגרזין בידו, ומרים את ידו עם הגרזן לרוצח בן מוחו ר"ל. והנה לפתע נעשה נס גדול שראה אחד מרוחק את המעשה, וירה לעבר הלסטים והרגו, אזי שב היהודי לביתו שמח וטוב לב, הוא מודה ומשבח להקדוש ברוך הוא על הנס הגדול, וקובע את הנס לזכרון וקוראהו בשם 'יום הגרזן'. הלא ייחשב לאיש תמוה ומזור, כי לכאורה הנס לא היה בגרזן גרידא, אלא עצם הדבר שניצל מהליסטים, והיה יכול להתרושם גם עם הליסטים היה אוזח טכין. ומה טעם לקרוא ליום זה 'יום הגרזן' דייקא.

אולם אם היה המעשה מתרחש באופן כזה, כשהרים הלסטים את הגרזן להכות את היהודי נתעסק הגרזן על פי נס, ובמקום שהגרזן ינחת על ראשו של היהודי, נחת הגרזן על ראשו של הליסטים עצמו והרגו, אזי בוודאי ששיר לקראו לנס הזה 'יום הגרזן', כי עצם הנס היה בגרזן עצמו. והנה בענין הפור שהפיל המן על ישראל, ושבוש שמחה גדולה כדאיתא בגמרא (מגילה ג:), כי אמר שמחודש זה מת מנהיגן של ישראל משה רבינו ע"ה, ועל כן חשב הוא בדעתו שחודש זה מסוגל ללכות את ישראל ח"ו. אולם לא ידע שחודש זה דייקא תהיה מפלתו, כי בחודש זה נולד משה, כדאיתא כל זה באריכות בגמרא.

והנה נראה לרמז בזה בחינת פור', כי המן רצה להגביר דינים על ישראל, על ידי שם א-להים שהוא מדת הדין כנודע. והנה בחינת 'פור', התיבות פ"ו בגימטריא א-להים, והאות ר' היא אל-הים ברובע (א-אל-אה-אלה-א-הים), כדאיתא בפע"ח בכוננות השופר (שער השופר פרק ב. ועיין באמרי נועם מונק"ס).

באמרי נועם (לפיתת שקלים), והנה שם א-להים ידוע שהמתקתו הוא על ידי חילופי אותיות האמצעיות של אל-הים לה"י באותיות הקודמות לו כד"ט, ונעשה שם אכדט"ם (כי קודם האות א"ת אות א-להים סופית שי"ב מ"ה ויצא שם אכדט"ם). ושם זה המתקת א"ת עצם דיני א-להים שרצה המן להגביר על ישראל על ידי 'פור' כנ"ל, ונמתקו הדינים על ידי השם אכדט"ם כנ"ל.

ומיזם זאת בפסוק (ספרא ג) 'הפיל פור הוא הגורל לפני המן ונרמז לו יינו, שמפלתו של המן היתה, על ידי 'לפני המן', היינו, האותיות שקודם 'המן' הם 'דלם' שבגימטריא שם אכדט"ם, היינו שמשם א-להים שחשב המן להצליח בזמיתו, מאותו שם עצמו היתה מפלתו על ידי המתקה כנ"ל. ובהו אפשר לרמז שהצא המן הפסוק בתחילתו 'מיום ליום' כי מיום בגימטריא המן, שנחשב עם הכולל למספר צ"ו שהוא ל"א דוני, והמן הרשע רצה להגביר הדינים על ישראל על ידי שם א-להים העולה ל"ו.

ובזה יתבאר כמין חומר מה שאומרים (בנוסח ברכת אשר הניא אחרי קריאת המגילה) 'כי פור המן נהפך לפורנו', כי תיבת 'לפורנו' הם אתון 'פור-לנו', היינו, שהגורל שרצה המן הרשע להפיל על ישראל, נהפך שיהא לנו, שגורל המן בעצמו הפור

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא
♦ הרב משה רייטמן ♦

כגיבור מתרונן מיין // סיפור לימי הפורים

איך שהחסידיים לוגמים כוסות רבים של יין, עד שנדמה הדבר בעיניו כמסיבת שיכורים זוחחים. "אוי, כמה יהיה לי כעת מה לספר לחבריי המחכים לי בבאיילסטוק", עלץ לבו. באישון לילה כבר היה אברהמ'ל עייף, עיניו נעצמו והוא חזר לאכסניה, לעלות על ציונו. כעבור שעות מספר, בשעה של לפנות בוקר, התעורר אברהמ'ל לקול כניסתו של רבי אלעזר אל החדר. משבחין כי רבי אלעזר שתוי עד כדי כך שהוא מתנועע כשיכור, עשה עצמו כישן, ועקב אחר תהלכותיו. רבי אלעזר התהלך בחדר מקצה אל קצה, ומראה כמראה הפלידים, לפתע השמיע קולו וקרא בהתלהבות את הפסוק (דברים יא, כב):

"לאהבה את ה' אלוהים! ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו" - - - ואז המשיך בקול נרגש בדרשת חז"ל (כתובות קיא, ב) על הפסוק: "וכי אפשר לו לאדם להידיבק בשיכיתה? והא כתיב (דברים ד, כד) כי ה' אלוהיך אש אוכלה הוא!", התלהב רבי אלעזר "אש אוכלה הוא!" - - -

"אלא, הדבק לתלמידי חכמים ולתלמידיהם..." ואז נעמד רבי אלעזר כשפניו אל הקיר, ולפתע דפק בחוזק את מצחו בקיר וזעק על עצמו בכי: "די פויער! (= איכר שכמותך) אומר אתה דברים כפין, אבל אינך מתכוון ברצינות..." אברהמ'ל נדהם. על מדרגה שכזאת לא פילל. יכול בן-אנוש לשות וללהתבסם כל הילה, ולבסוף יוצאים ממנו דיבורים שכאלה, הכנה דרבה לקראת כניסתו של רבו, הלא דבר הוא. "אם זוהי התוצאה", החליט באותה שעה, "הריני נשאר באקצק".

עפ"י: ימות עולם, קרני ראם

שעוברת לידם, כדי להצטרף עמה לנסיעה ארוכה, אינם המיושבים ביותר. וכך יש ללמד עליהם זכות, על שבאותה שעה היו משוחחים בגנותם של צדיקים ושל חסידים, שבהרו בדרך שונה מהם, בעבודת ה'.

לאברהמ'ל סיפקו הללו 'סחורה' טרייה, אלא שרבי אלעזר עצר את שטף דיבורם. "מה לכם לפטפט בדברים בטלים שכאלה?!", קרא בקול מלא יראת שמים, "וכי מכירים אתם מקרוב את הדמויות המדוברות שמתמיימים הנכם לדבר עליהם? הבה אפוא נדבר במילי דחסידותא", ומיד היה פיו קולח כמעין המתגבר, דברים העומדים ברומו של עולם, עד שחטפתו שינה.

למחרת המשיכה החבורה, בראשותו של רבי אלעזר, ליום נוסף של דרך, עד שברדת הלילה הגיעו למעוז החסידות החריפה, קאצק. משגהימו אל המקום פנו אל האכסניה המקומית, שם יצא שאברהמ'ל קיבל מיטה בחדר אחד עם רבי אלעזר. "אימתי ניכנס לרבי?", שאל אברהמ'ל את שותפו לחדר. "כעת כבר מאוחר, מחר בעזרת ה' נזכה...", ענה רבי אלעזר, וכולו רועד מהתרגשות לקראת אותה כניסה אל הקודש פנימה. "ואולם, הוסיף, יכעת בוא נוצא לבית המדרש, כדי לפגוש את החסידים היושבים בצלו הטהור של הרבי, אולי יושבים הם בסעודת מרעים, וזוכה להתבסם גם מאורם".

אברהמ'ל שיש על ההצעה. סעודה לאחר דרך ארוכה ומטלטלת אי אפשר לטרום לה. גם שם שכרו שמע רבות על חסידי קאצק החריפים, בטח יהיה שם מה לראות... ריח חזק של יין-שכר קיבל את פניהם, והיכה את אברהמ'ל בתהמה, "האם בבית מדרש מודבר או בפונדק?", שאל בקול שקט. "חלילה", חייך רבי אלעזר והסביר, "אצלנו החסידים נוהגים לשותות הרבה, כדי לשמוח ולהרחיב את הלב לעבודת השם".

"ברוך הבא רבי אלעזר!", קדמו החסידים את פניו בהתלהבות, "אורח חשוב הגיע לאוהלנו. בואו ונוסיף לכבודו עוד כמה קנקנים של יין-שכר משובח". מיד יצאו הצעירים שבהם מבוהלים ודחופים לפונדק המקומי, לקחו קנקנים הרבה, וכדרכם תמיד, הוסיפו עוד לרשימה הארוכה שעל הקיר, היא רשימת היינות שנקנו בהקפה עבור החסידים. לכשיבוא גביר לבקר בהיכלו של הרבי, ימסכורו אלה אל הפונדק ויבקשו ממנו "למחוק את הקיר..."

ישבו כל החסידים עם רבי אלעזר, ושחו לחיים. קנקן אחר קנקן, כשהם משוחחים שיחות חריפות, כאלה שאברהמ'ל לא הבין בהן מאומה, אבל היטב היה מסופק מהמחזה המשונה כל-כך שראו עיניו,

התכנסו חכמי המושב לצים' לאפתת חירום וקבעו החלטה נחרצת. זה זמן כבר שהבדיחות על חסידים כבר עבר עליהן הכלח, וגבר הצורך להביא חומר מן החדש. אי-לכך, יעשה אברהמ'ל את דרכו למעוז החסידות, להביא משם 'סחורה חדשה'. חזקה על אברהמ'ל שלא ישוב ריקם. בכישוריו המיוחדים, עתיד הוא לחקות אחר כל קול ואחר כל תנועה, ולחזור עליהם חזרה מדויקת ומוצלחת. עד שכל החבורה תתמוגג מצחק.

קיבל עליו אברהמ'ל את 'השליחות החשובה', ועוד באותו יום פנה לבית המדרש, וניגש לרבי אלעזר. רבי אלעזר שגאו וחסיד היה, האיר את פני המזרח בבית המדרש של ביאליסטוק, ולמרות שרוב יהודי העיר נמנו על המתנגדים לדרך של החסידות, ידעו כולם להעריכו כהוגן ואף לכנותו 'רבי' אלעזר, כי על גדולתו המפעימה בתורה לא היו עוררין.

"אימתי עתיד מר לנסוע בהזדמנות הבאה לקאצק?" - שאלו אברהמ'ל בהכנעה שהייתה נדירה לו. לשמע השם בן ארבע אותיות 'קאצק' התלהב רבי אלעזר. תלמיד מובהק היה לשרף רבי מנחם מענדל מקאצק, ולאחר הסתלקותו דבק בבנו הדייק רבי דוד מקאצק. מאותה חצר קודש. שכולה אמת ואמונה. שואב היה את כל חייתו. "כנראה שבקרוב אטע לשם, תוכל להצטרף אלי בשמחה!", ענהו באור פנים.

ולא עברו ימים רבים עד שמרכבה רתומה לשני סוסים עשתה את דרכה בעליצות כל-שהיא מביאליסטוק לקאצק, בתוכה ישבו רבי אלעזר ואברהמ'ל, זה נוסע במטרה להתעלות בחסידות ועבודת ה', וזה נוסע במטרה להתלוץץ. להבדיל.

במשך כל הדרך הבחין אברהמ'ל ברבי אלעזר שכולו אש להבה, וכי בכל מקום ישבו שעברו, כשהיה פוגש ביהודי, היה מציע לו להצטרף עמו בנסיעתו: "וכי לא תרצה, יהודי, לבוא להתחמם בקאצק?" - משכו בדברים על העגלה, עד שהייתה כולה מלאה בחסידים, העושים את דרכם אל הצדיק.

אברהמ'ל כבר יכול היה להתחיל בעבודתו. הלא מצוי הוא כעת בתוך חבורת חסידים הנוסעים לצדיק, זה הזמן להטות אוזן אל כל שיג ושיח. אולי יהיו גם פגנמים משעשעים, איתם יוכל להתלוץץ לכשיחזור אל חבריו שבביאליסטוק.

כשעצרו בפונדק אחד, לילנת לילה, התיישבו הנוסעים כולם ללגימת לחיים' כדבעי. לאחר יום של טלטול בדרכים כבר הייתה דעתם זוחחה עליהם, גם נקל לשער, שאנשים המקפצים על עגלה

עטרות של שבליים

פלאות ופרפראות

♦ הרב משה רייטמן ♦

לפורים

משלוח מנות בדזיקוב

ומשלוח מנות איש לרעהו (ט, טו).

בספר "ר"צ אורות" (ג-ה) מובא בשם רבינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע:

"אמר פעם בבדיחותא, שהטעם שבפורים הוא מקבל משלוח מנות מכל העיר, ובחנוכה אין כל אחד שולח לו מעות חנוכה, הוא משום שפורים נהוג יום אחד בלבד, לכן מזדרז כל אחד ושולח לו משלוח מנות, אבל חנוכה שנמשך לשמונה ימים איז דוחים ומחמיצים הענין ליום המחרת שהרי עדיין יש זמן, ובין כך מחליטים שאין צורך לשלוח".

2006

משלוח מנות בגטו

ומשלוח מנות איש לרעהו (ט, טו).

כדברים האלה כתבה בתו של רבינו הרה"ק רבי אלטר יחזקאל אליהו מדזיקוב ז"ע ביומנה האישי והמזעזע מימי השואה האינדיה, בהן הסתתרה יחד עם בנה התינוק, בעמק הבכא - גטו בוכניא אשר בגלילות קראקא, ואף נכלאה עמו בכלא, וזה לשונו:

"באותו שבוע ביום ראשון, כפורים, נכנס יהודי זקן אל התא שלנו, ונתן לי סוכריה בתוך חתיכת נייר: 'זה משלוח מנות לנכד הקטן של הדזיקובער רבי כאן בתוך הכלא, הלוואי שתזכי לעבור את זה ותוכלי לספר לו על כך' - אמר הזקן. כזו כוונה עשה המשלוח מנות הזה. ואני באמת אף פעם לא אשכח איך הבן שלי מצץ את המשלוח מנות הגדול הזה בשפתיו המעופלות..."

ויבוא מלאך האלקים בחלום...

ואתה תצוה את בני ישראל וגו' (כו, כ).

בספר "החכמה מאין" מסופר, כי פעם אחת בליל שבת קודש פרשת תצוה, דיבר בקדשו רבינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע, לפרש הכתוב "ואתה תצוה", ודייק על שמתחיל ב"ואי", אף על פי שזו תחילת הפרשה, ואמר כי הוא"ו מרמז על דבר הטפל למה שקודם לו, ועל זה אמר הכתוב "ואתה" - משה רבינו ע"ה שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, בזה שהחזיק עצמו לטפל, לכן "תצוה את בני ישראל" - תוכל לצוות ולהנהיג ולהיות ראש בני ישראל.

לאחר שאמר רבינו מהר"א דברות קודש אלו נתגלה אליו אביו רבינו הקדוש מראפשיץ ז"ע בחלום הלילה ואמר לו: "לעודר לעבן מכוין געווען דעם אמת'ן פשט אין פסוק" (= אליעזר שיחי' הכתר, כיזנות את הפשט הנכון בפסוק).

2006

אזהרה לצדיק שיקרב את המון העם לאביהם שבשמים

ולא יזח החשוך מעל האפוד (כה, כח).

בספר "אורחות חיים" - וזיניץ (בני ברק, תשי"ז) מובא בשם מרן הרה"ק רבי יהושע משה מוויניץ ז"ע:

"בספר הקדוש 'אמרי נועם' לזקה"ק מדזיקוב ז"ע יתא, על הפסוק 'ולא יזח החשוך מעל האפוד', כי 'האפוד' - רומז לבעלי תשובה, ו'חושך' - לצדיקים מעיקרא, ורמז לדבר: 'אפוד ר"ת 'אלמדה פ'ושעים' ד'זיכך ו'חטאים אל'ך ישו'בו', אלו הם בעלי תשובה, ו'חשך ר"ת 'שומר נפשות ח'סידיו' - הלא המה הצדיקים הגמורים שלא חטאו מעולם, עיין שם.

"חושבת לפרש בדרך אפשר, שכתוב מזהיר את הצדיק הגמור שנקרא 'חושך', את זה שזכה לגדול ולהימצא בתוך סביבה טהורה ומרוממת, לכל יסתרג עצמו - לכל 'זח' מעל 'האפוד' ולכל יסיח דעת מאלו הדוקים לו, שלמד אותם דרכי השי"ת, כדי להשיבם ולקרובם תחת כנפי השכינה".